

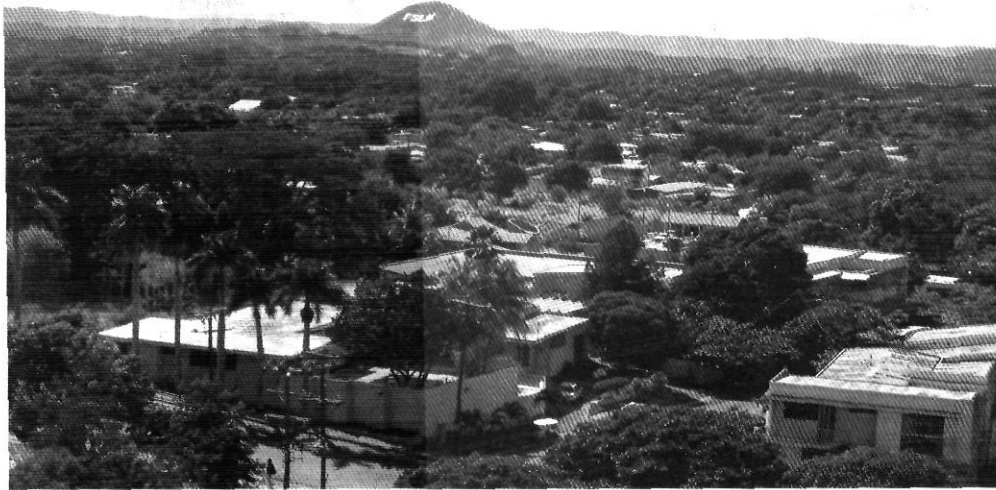

La banda toca en la commemoració dels bombers davant la catedral metropolitana, un edifici mig derruït que remet a èpoques pretèrites.

Nicaragua, un país mobilitzat contra la guerra i la fam

Aquests últims anys el seu nom és contínuament en boca de periodistes, polítics i comitès de solidaritat. No hi ha dia que Nicaragua no susciti notícies. Els atacs de la *contra*, la captura d'un mercenari, l'aprovació de la Constitució... Sota els grans titulars i les declaracions de principis de l'ONU o del Tribunal Constitucional de la Haia, hi ha una poble totalment mobilitzat per la guerra, un país entestat a defensar-se de la invasió del Germà Gran del Nord, molta gent que mor al front i molta més que pugna per sobreviure vençant la fiblada de la fam i la misèria. Tres periodistes gironins han anat fins a Nicaragua per a conèixer de prop la seva lluita i la seva esperança. Les pàgines que segueixen són el resum literari i gràfic de l'experiència que han viscut.

La fesomia urbana de Managua presenta avui aquest desolador aspecte. Al fons, les monumentals sigles del FSLN, prop d'on jeu oblidat el "paquet espanyol".

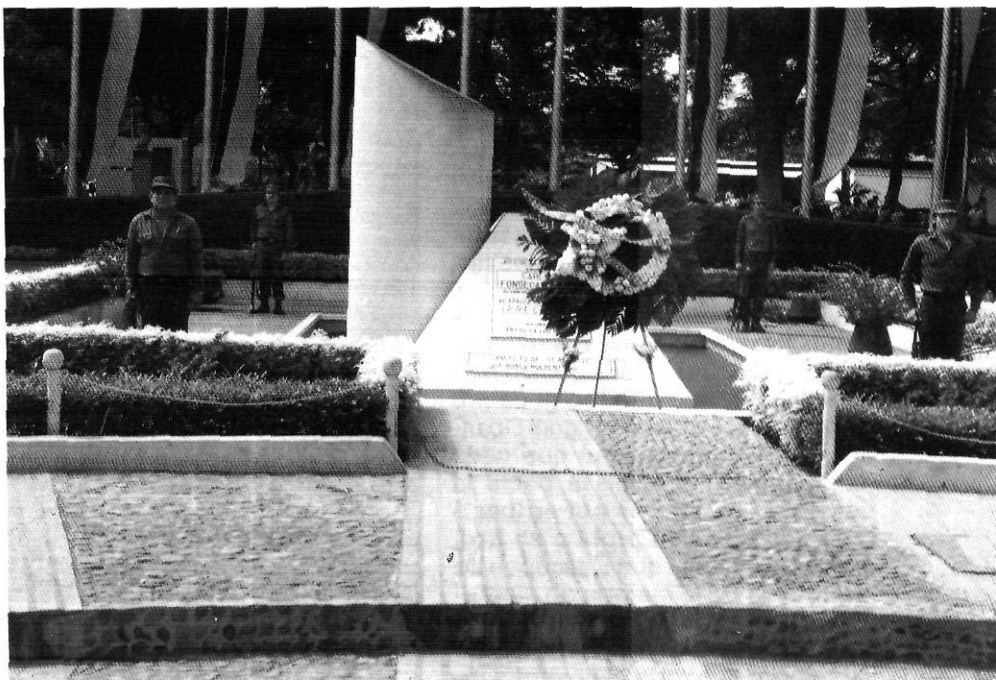
**TONI DALMAU
PAU LANAO
CARME VINYOLES**

Encarada a les aigües negres del llac Xolotlán, Managua conserva, en una superfície de 60 quilòmetres quadrats, tot l'asolament en què la submergí l'es-pantós terratrèmol de 1972. Aquell 23 de desembre, a dos quarts d'una del migdia, el sòl s'estremí als peus dels desprevinguts habitants i, en pocs instants, el cor de l'urbs, fràgil, edificada amb materials de precària qualitat i a una altura excessiva, cedí al braó del cataclisme. La ciutat desaparegué i les seves runes i despulles serviren de tomba a milers de víctimes. Quinze anys després, els escassos prospectes turístics que circulen pel país parlen de Managua com la "capital vegetal d'Amèrica", una expressió que, tot i ser eufèmica, no deixa de tenir sentit. Perquè és precisament una catifa agresta d'herbes el que creix en l'espai ocupat abans per les cases. Enmig d'una immensa zona buida, s'aixeca, de *cuadra* en *cuadra*, l'esquelet d'algun edifici al qual tothom gira l'esquena. Només grups de vailets ociosos s'enfilen i fan equilibris damunt l'estructura de ferro; els transeünts passen indiferents davant les runes urbanes i aprofiten la manca d'obstacles per tallar camí en una ciutat en què les distàncies són llargues, les temperatures

Des del terratrèmol del 72 molts edificis aguanten tossuts el seu esquelet en el que abans era el cor de Managua.

La tomba de Carlos Fonseca Amador, fundador del FSLN, mort al 1976, presideix amb tots els honors el Parc de la Revolució.

atordidores i els mitjans de transport deficients.

Aquesta composició estètica de Managua, que suggereix més una urbanització de tercera que no pas una capital, pot resultar inversemblant a l'espanyol que encara recorda les persistents campanyes de recaptació en pro de Nicaragua. Per a què serví tanta solidaritat —o caritat— esmerçada? Als afores, en el monticle Batahola, no gaire lluny del turó on el *Frente Sandinista de Liberación Nacional* ha aixecat la seva gegantina sigla de fusta, hi ha la resposta. Els *nicas* en diuen el *paquet espanyol*. Allí jeuen, amuntegats i solitaris, tractors, camions, cotxes i altres peces de naturalesa impossible de reconèixer, en què el temps va instal·lant una gruixuda capa de rovell. Pura ferralla. Deixalles inservibles que només serviren per a engreixar les arques de l'ambaixador de Franco, i molt especialment del dictador Anastasio Somoza, amo de mig país, que també féu el seu agost del terratrèmol, monopolitzant empreses com *Derribos y Escombros*, *Nuevas Edificaciones* i altres de noms també prou significatius.

El *paquet espanyol* és avui un símbol del passat, com també ho és la imatge grotesca de la catedral mig derruïda, una carcassa d'ornaments i altars caiguts que ni el Vaticà no s'ha interessat per reparar. Des de l'actualment anomenada *Plaza de la Revolución*, la llòbrega seu mira cap a l'exuberància del Parc Central, un recinte de vegetació i aigua que guarda la tomba de Carlos Fonseca Amador, un dels fundadors i líder venerat del FSLN, mort al 1976; el Palau de la Revolució; el monument a Rubén Darío i un edifici de proporcions colossals que Tacho erigí al creador del mo-

dernisme i que el sandinisme ha transformat en Teatre Popular. Aquests són els símbols del present, de la història més recent de Nicaragua, de la nova etapa iniciada el juliol de 1979, quan la guerrilla expulsà la dinastia Somoza del poder, després de quatre dècades de repressió i de sumir un país potencialment ric en el més abjecte tercermundisme.

Conjurar la guerra

La guerra de la *contra*, iniciada el 1981, no deixà ni respirar la triomfant Revolució i, amb els anys, s'ha convertit en una sagnia d'efectius humans i de recursos. Als pobles i ciutats, excepte en els que freguen la frontera del nord, es viu una fràgil normalitat. Els *nicas* veuen per primera vegada còpies dolentíssimes de films com *Tiburón*, *Papillon* o *La jauria humana*... ballen i canten en actes de solidaritat que "si Nicaragua venció, el Salvador vencerá", assisteixen a recitals de poesia, s'embolàn (s'emborratxen) en celebracions d'arrels profanes, com les del *Toro Venado de Masaya*, vibren en festivals de cançó de dubtosa qualitat i de sentiment exacerbat i es passen hores i hores *tomando i platicando*, un plaent exercici que consisteix a conversar sense presses sobre tots els temes mentre els *tragos* (un deliciós rom de canya) van endolcint les entranyes. L'endemà, la *ressaca* és vençuda amb el nutri-

tiu *mondongo*, una sopa gustosa i reconfortant.

La plaga de la guerra, les mancances d'aliments i de serveis, el *nica* sap superar-les amb un agut sentit de l'humor que l'immunitza de la desesperació. És un poble obert i diàfan en el tracte, i li agrada explicar acudits com aquest: "Saps per què aquest parc l'anomenen Filipinas? Perquè quan hi portes una noia, sempre et diu, "aquí-no, aquí-no"... o treu punta del cas d'Eugene Hasenfus —actualment indultat i retornat als EUA—, el mercenari nord-americà capturat per dos membres del Servei Militar Patriòtic, de qui en un principi ningú no es responsabilitzava, malgrat el seu afany d'assegurar que treballava per la CIA. Luis Àngel Berrios, redactor de la *Semana Cómica* el definí irònicament com 'el americano que cayó del Cielo', i molts nicaragüencs s'apilonaven per veure a dues passes el "rubio mercenario" que havia "mordido polvo" en la pàtria de Sandino, el dia que fou presentat en els Tribunals Antisomozistes Populars per a iniciar el seu procés. Allí, en una nau de reduïdes dimensions i pràcticament sense cap mesura de seguretat, Hasenfus escoltà tres hores de càrrecs mentre algú demanava per a ell la pena de mort, recordant, segurament, les 35.000 víctimes de sis anys de guerra reconegudes oficialment: "Per què l'hem de perdonar si per culpa de gent com ell moren els nostres fills?".

«El padre y el cardenal»

Rosada i obesa, Sally Hasenfus, paradigma de la mestressa de casa de l'opulència, es mirava el seu marit mentre li llegien les acusacions en anglès. Dies abans, el mercenari havia declarat a la premsa: "Jo noestic ni amb el govern sandinista, ni en contra; no sóc un polític, sinó que treballo per encàrrec", y Sally havia pujat a les Sierritas de Santo Domingo, barri residencial, poblat d'ambaixades, a quinze quilòmetres del lloc que fou el centre de Managua. L'atengué Miguel Obando, el polèmic cardenal que cada diumenge celebra missa per a la burgesia —només es pot arribar a l'església en *carro* propi o en taxi, dues possibilitats que s'escapen de l'economia de la majoria de nicaragüencs— i que, en un ambient de gran solemnitat, insinua, mitjançant la prèdica, que el govern sandinista està contaminat de lepra. Persones mudades i de posat greu l'aplaudeixen com a un líder polític i al final reben, una a una, la seva benedicció, mentre li allarguen el sobre. Berrios creu que els Comandants no saberen tractar Obando: "És un home intel·ligent, molt vanitós, profundament terrenal... Si l'haguessin ensabonat, ara no el tindrien com a enemic".

A moltes *cuadras* de les Sierritas, en el barri popular de Riguero, el padre Uriel Molina sintonitza més amb la Revolució. Cada diumenge, a les sis de la tarda, hi ha missa *campesina* a l'església de Nuestra Señora de los Angeles, un edifici

En l'església de Las Sierritas, el cardenal Obando és aplaudit com un líder polític. Després rep el sobre dels creients, als quals beneeix atablement.

nou, de parets cobertes d'imatges vives i coloristes, una cridanera iconografia realitzada per artistes locals que harmonitza vells cultes pagans amb el cristianisme més pur. Centenars de creients es posen circularment al voltant de l'altar i escolten el *padre* arremetre contra l'explotació colonial, la legitimació religiosa de la violència i el projecte de l'administració Reagan que, "invocant Déu, vol oprimir els pobles llatinoamericans i especialment Nicaragua". La vibrant música d'un conjunt de folk-rock ajuda a una posada en escena dinàmica i brillant, molt del gust dels nicara-

güencs, marcats encara per arcaïques supersticions, als quals l'església dels pobres arriba, en primer lloc, per obra i gràcia dels sentits. A part de la representació, hi ha alguna cosa molt més profunda quan el capellà convida a acostar-se a l'altar a tots aquells que hagin perdut familiars en la batalla. Desenes de persones, generalment dones, de condició humil, criden el nom del caigut, el fill, el germà o el marit perquè no se'n perdi el record.

Al front, amb arròs i cocaïna

A Nicaragua cada família té almenys un membre al front, complint els tres anys de Servei Militar Patriòtic o formant part dels Batalions de Lluita Irregular, cossos especials creats després de la gran ofensiva de la *contra* del 1984. La persistència d'una guerra a la qual l'administració Reagan dona tota la corda ha destrossat moltes llars i està convertint el país en un pou de misèria. Rosa Elena Martínez, una viuda de 36 anys, mostra els calaixos buits en la seva botiga de comestibles, begudes, espartenyas... És de les que continuen estan amb el sandinisme: "És veritat que falten moltes coses, però no és culpa del govern, sinó dels ianquis, que no ens deixen tirar endavant. Hi ha qui diu que amb Somoza teníem de tot, i no és cert... la majoria de gent es moria de gana".

Viu a Altigracia, un petit poblet de l'illa d'Ometepe, enmig del llac

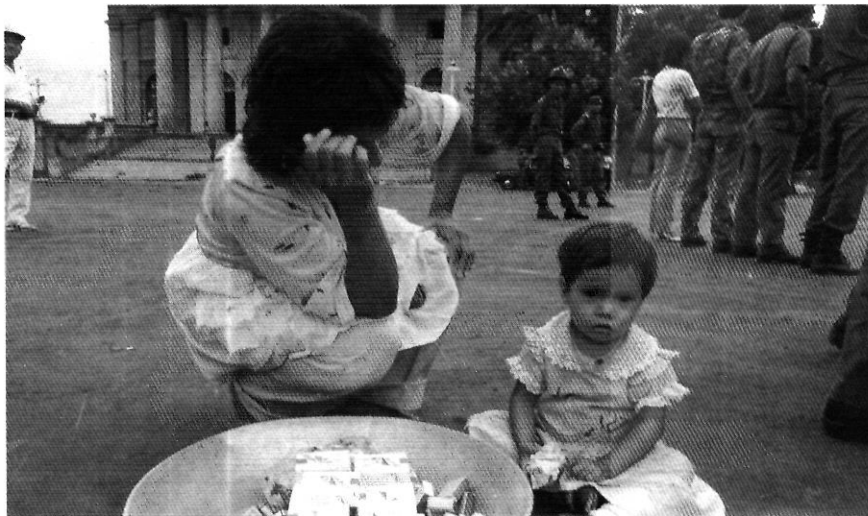
El Padre Uriel Molina, en l'església popular de Nuestra Señora de Los Angeles, conforta les dones que acaben de perdre els fills o els marits al front.

de Nicaragua, un paratge verge coronat pel Cerro Madera i el Concepción, dos volcans vius que expulsen constantment núvols de fum. En condicions normals, el turisme aportaria gran quantitat de divises a una població que no disposa de telèfon i que s'ha de desplaçar durant tres quarts d'hora amb una vella i inestable embarcació per arribar a Rivas, la ciutat més prospera. Però aquells dies els ometepencs estaven de dol: Un helicòpter acabava de transportar-hi el cos sense vida d'un militar d'Altagracia, mort en combat. A Rosa Elena se li humitejaven els ulls: "Hi ha gent insolidària que s'amaga per no haver de complir el servei i diu que els qui hi van és perquè els agrada fer la guerra. Jo hi tinc un fill, al front, de disset anys, i t'asseguro que no hi ha cap mare que li agradi que el seu fill vagi a la guerra; ni a ells, no els agrada, però cal defensar-se. Quan vingué de permís, em digué: "Si veiessis com els mercenaris ataquen pobles indefensos, cooperatives..."

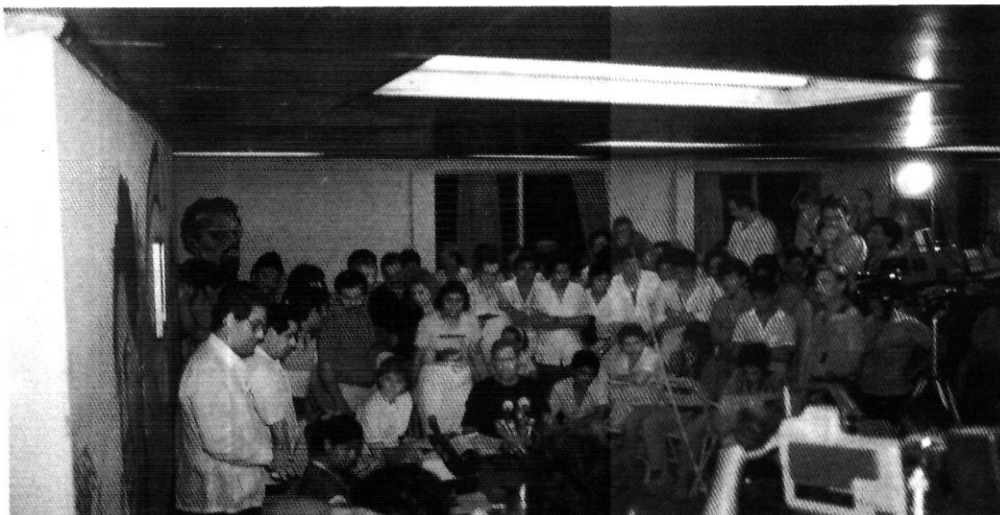
En nombre d'efectius inferior però molt ben equipada, la *contra* té en l'economia el seu principal objectiu: arrasar cultius, matar caps de bestiar... es calcula que en aquests anys més de 250.000 nicaragüencs —el 8,3% de la població— s'han vist obligats a abandonar els seus llocs d'origen i s'han instal·lat en assentaments creats pel govern sandinista, protegits per un gran nombre de soldats. És el gran drama de Nicaragua: s'han de destinar més homes a defensar la Pàtria que no pas a treballar en la reconstrucció. Joves de 16 i 17 anys es passen un any seguit en la intricada selva del nord, en unes condicions duríssimes. Una setmana de descans, i a tornar-hi. José Carrión n'ha sortit amb una cama destrossada: "He estat molts de dies menjant només arròs, de tant en tant ens portaven *frijoles* i una mica de carn... Per aguantar ens donen cocaïna; la *contra*, en canvi, viu millor... fan tornos de tres dies i després tornen a Hondures a descansar i a atipar-se bé".

El combat de la gana

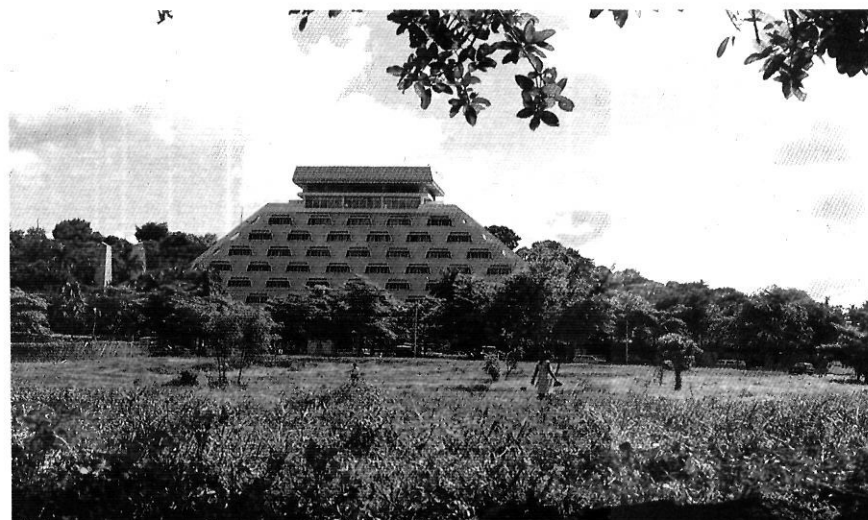
Nicaragua és avui un país mobilitzat. Els efectes de la guerra no es fan sentir només amb el continu anar i venir de *compas* armats amb Akas pels carrers de les ciutats i pobles, o amb el fet, més oficial, de declarar 1986 l'any de la Defensa,

La continuada guerra ha malmès la de per si precària economia nicaragüenca. Fresquitos, tabac, coques... qualsevol cosa es pot vendre pels carrers.

Eugene Hasentus, el mercenari nord-americà, el dia en què se li llegiren els càrrecs en el Tribunal Popular Antisomocista.

L'hotel Intercontinental, la piràmide truncada que resistí els embats del terratrèmol, continua essent un oasi de confort enmig d'una Managua empobrida.

Els autobusos són vells, atrotinats i escassos. A Nicaragua fer cent quilòmetres pot durar quatre o cinc hores.

sinó, molt especialment, amb carstia i la misèria. Una altra estratègia dels contrarevolucionaris és combatre el sandinisme encongint els estómacs de la gent del país. A les grans ciutats molta gent menja un cop al dia, mentre des del sòl costarriqueny, *Radio Impacto*, els enllamineix els paladars amb suculetes propostes de consum o els guardes somozistes asseguren des d'Hondures que estàn a punt d'"alliberar" el país.

Una tàctica de desgast, en el camí de la guerra psicològica, que ja obté a hores d'ara els seus fruits. En els autobusos, vells aparells plens fins a rebentar de gent, de paquets i d'animals, s'escolten moltes converses. En el trajecte Granada-Rivas (unes tres hores per a recórrer cent quilòmetres justos), dues índies donaven la volta als esllògans

Cada família té, almenys, un membre al front. Les desfilades militars són més freqüents que el pa.

Una víctima de la guerra contempla, solitària, la marxa de la banda.

sandinistes sense baixar la veu: "Sí, sí, Nicaragua lliure... lliure d'arròs i de fesols, deu ser. Defensarem la pàtria fins a morir... de gana".

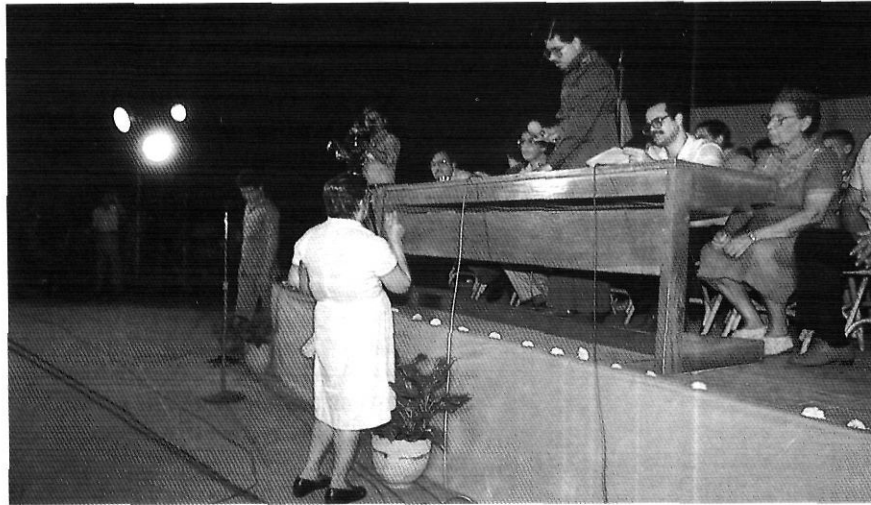
Restriccions d'aigua (no hi ha mitjans per a depurar el llac Managua o Xolotlan, i el preciós líquid és portat amb comptagotes, com aquell qui diu, de la llacuna d'Asososca), manca de queviures i begudes: quan hi ha coca-cola no hi ha cervesa, encara que sempre hi ha alguna mena o altra de *fresquitos*, refrescos de gust variat, servits en bosses de plàstic —perquè també falta vidre—; i sempre hi ha rom, un gran consol per als forasters i per als *nicas* que, mig en broma, mig de debò, comenten: "Per a què l'hem d'exportar? Prou que ens l'acabem

nosaltres!" La penúria ha instal·lat un vel d'escepticisme i sarcasme en el caràcter de molts nicaragüencs, que contesten amb un indolent: "No hay. Eso es así, mi amor", quan més d'un estranger s'entesta a comprar, per exemple, espartenyas de goma o quan exigeix, amb l'autoritat que dóna la set, una cervesa.

La creu més pesada es porta a les ciutats, i principalment en els assentaments dels voltants de Nicaragua, autèntiques bosses de pobresa. Al 1979, la capital tenia 650.000 habitants; avui ultrapassa el milió, i no està pas en condicions per acollir als desplaçats de la guerra. És freqüent veure llargues cues a les botigues per adquirir un determinat producte que s'esgota en un tres i no res, mentre que en mercats com l'Israel, l'Oriente, o el Huembes es

La Constitució aprovada fa poc torna més injustificable, si és possible, l'infern de la contra.

El president Daniel Ortega en un "Cara al Pueblo", sessió de diàleg que es celebra periòdicament.

pot trobar de tot, a preus prohibitius per als nicaragüencs. En canvi, sí que estan a l'abast de la legió de periodistes que cobren en dòlars i viuen confortablement instal·lats a l'*Intercontinental*, l'hotel de la piràmide truncada que al 1972 resistí, igual que el Banco Americano, l'envestida del terratrèmol. Solen freqüentar *Los Antojitos*, *Los Gauchos*, *Panorama*, *El Mirador*, restaurants de categoria que també han hagut de reduir la carta.

«Cara al pueblo»

El president Ortega acull periòdicament les queixes dels ciutadans en els *Cara al Pueblo*, llarguíssimes sessions de diàleg popular en què explica, molt pedagògicament, les causes de la precarietat: "Per què no hi ha aliments a la ciutat? On són els aliments que produïm? Al nord, amb els combatents que defensen la Pàtria. És la guerra que ens fa els EUA, els culpables de la nostra pobresa".

El règim també es mostra crític amb l'elevada dosi d'inoperància i de manca de capacitat de qua-

dres intermedis i funcionaris que farien remoure Larra en la seva tomba i que tan sovint frustren interessants iniciatives perquè un molt invocat "*compañero responsable*" està sempre absent. Xema, un brigadista gallec que ajudà en la construcció d'una escola a Estelí, es queda meravellat: "Aquesta gent són molt generosos, et donarien el

poc que tenen; però si no els dius res, es poden passar hores mirant com tu penques.

El govern està oferint importants incentius, fins i tot en dòlars, per a fomentar l'hàbit de treball en un poble que fins a l'any 1979 no tenia pràcticament res en què ocupar-se. Hi ha moltes expectatives en la collita del cafè, que ara és a punt d'acabar. El cafè és el producte que més s'exporta i el seu cultiu costa cada any vides humanes, perquè la *contra* ataca els talladors que hi treballen.

Entre el combat, la producció, l'esperança i la mort sobreviu Nicaragua, en un setge militar i econòmic que s'intenta desfer mitjançant la consolidació democràtica. Les eleccions, la Constitució, l'Estatut d'Autonomia per a la Costa Atlàntica, el perdó a Hasenfus, tot plegat és un capital polític i diplomàtic per al sandinisme. El país és orgullós i gelós de la seva independència, però la manca de perspectiva dels falcons nord-americans el poden abocar a l'alienament a còpia de necessitat. El cert és que una nació de naturalesa generosa, potencialment rica en ramaderia, turisme, cafè, canya, plàtans... no pot superar el subdesenvolupament, i veu com els seus homes moren al front i com molts de nens, fills de *ma-pas* (dones solteres que fan de pare i mare alhora, una pràctica molt estesa) venen diaris, descalços, pels carrers i recullen pels mercats les sobres de menjar.

Toni Dalmau, Pau Lanao i Carme Vinyoles són periodistes.

Són gent senzilla, cordial i orgullosa del poc que tenen amb tanta suor i sang.